

Mina ZIROJEVIĆ FATIĆ
Dragan ĐUKANOVIĆ
Dejan GAJIĆ*

UDK: 323.28(497)

POLITIČKA NESTABILNOST NA ZAPADNOM BALKANU I IZAZOVI TERORIZMA

Sažetak: U ovom radu autori analiziraju aktuelnu političku nestabilnost u regionu Zapadnog Balkana sa posebnim osvrtom na moguću eskalaciju terorističkih aktivnosti. U tom smislu oni ukazuju na, kako na brojne uzroke pojave terorizma u regionu (etnički, verski, ekonomski, i sl.), tako i na konkretne oblasti u regionu Zapadnog Balkana u kojima se mogu pojaviti njegove manifestne oblike.

Posebnu pažnju autori posvećuju bilateralnim i multilateralim vidovima saradnje država regiona Zapadnog Balkana u borbi protiv terorizma, naglašavajući pritom neophodnost koordinacije i odlučnije aktivnosti. Zato autori naglašavaju i neophodnost šire međunarodne saradnje u oblasti borbe protiv terorizma, koja bi uključila i vodeće međunarodne činioce. Takođe, oni ukazuju i na činjenicu da je neophodno da se prevaziđu posledice postojeće političke nestabilnosti i ekonomske krize, kako bi se umnogome otklonili potencijalni uzroci pojave terorizma.

Ključne reči: terorizam, Zapadni Balkan, regionalna saradnja, ekstremizam, policijska saradnja.

* Dr Mina Zirojević-Fatić, naučni saradnik Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, e-mail: mina@diplomacy.bg.ac.rs, dr Dragan Đukanović, naučni saradnik Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, e-mail: dragandjuk@yahoo.com, mr Dejan Gajić, istraživač-saradnik Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, e-mail: gajicdej@yahoo.com. Rad je rezultat rada na projektu Ministarstva prosvete i nauke, u okviru Programa osnovnih istraživanja za period 2011–2014, pod nazivom „Srbija u savremenim međunarodnim odnosima: Strateški pravci razvoja i učvršćivanja položaja Srbije u međunarodnim integrativnim procesima – spoljno politički, međunarodni ekonomski, pravni i bezbednosni aspekti.”

Uvod

Zapadni Balkan je i posle postkonfliktne stabilizacije bezbednosnih, političkih i ekonomskih prilika tokom protekle decenije i dalje ostao u visokom riziku izazova i pretnji od terorizma i terorističkih aktivnosti.¹ I pored prelaska regiona Zapadnog Balkana iz perioda konflikta ka novoj etapi stabilizacije, ali i evro(atlantske) integracije novi talas etnonacionalizma i svetska ekonomska kriza stvaraju mogućnosti za eskalaciju i ispoljavanje radikalizma određenih grupacija.² Ovome treba dodati i verski fundamentalizam koji dodatno predstavlja mobilizatorsku energiju za potencijalne terorističke aktivnosti.

U tom kontekstu veoma je bitno uspostavljanje intenzivnije bilateralne i multilateralne saradnje država Jugoistočne Evrope i Zapadnog Balkana, kako bi se detektovala potencijalne pretnje bezbednosti regiona i osujetili pokušaji destabilizacije. Nedavni međuetnički incidenti u Makedoniji,³ kao i teroristički akti koji su im prethodili, potvrđuju da se snažan potencijal za eskalaciju novih sukoba na tlu bivše jugoslovenske federacije uvećava. Značajnu ulogu u suzbijanju terorističkih aktivnosti može dati i međunarodna policijska saradnja, kao i koordinacija aktivnosti sa Evropskom unijom i Severnoatlantskim savezom.⁴

Potencijalne zone terorističkih aktivnosti u regionu Zapadnog Balkana

Naučno-tehnološki razvoj i globalizacija, pored boljitka koje donose čovečanstvu, naročito su pogodovali sferi organizovanog kriminala, čineći da

¹ Videti više u: "Human Security in the Western Balkans (HUMSEC): The Impact of Transnational Terrorism and Organized Crime on the Peace-Building Process", Internet, http://www.etc-graz.at/typo3/fileadmin/user_upload/ETC-Hauptseite/publikationen/Occasional_papers/HUMSEC_occpaper.pdf, 15/05/2012.

² Dragan Đukanović, „Zapadni Balkan: od sukoba do evrointegracija“, Originalni naučni rad, *Godišnjak Fakulteta političkih nauka 2009*, Fakultet političkih nauka Univerziteta u Beogradu, uredio Ilija Vujačić, godina III, broj 3, Beograd, 2009, str. 497–508.

³ Polovinom aprila 2012. godine u selu Smiljkovici ubijeno je pet mladića makedonske nacionalnosti za čije su ubistvo osumnjičeni radikalni islamisti. Videti: „Petostruko ubistvo izveli radikalni islamisti“, *Beta*, Beograd, 1. maj 2012, Interent, <http://www.naslovi.net/2012-05-01/beta/petostruko-ubistvo-izveli-radikalni-islamisti/3411841>, 15/05/2012.

⁴ Iztok Prezelj, *The Fight Against Terrorism and Crisis Management in the Western Balkans*, IOS Press, Amsterdam, 2008.

geografske granice bivaju sve irelevantnije, a linije razgraničenja između legalnih i ilegalnih struktura postaju sve manje jasne.⁵

Društva država Zapadnog Balkana su jako opterećena nasleđem oružanih sukoba i dugogodišnjom tranzicijom. Ovi procesi su uspeli da na marginama društvenih i ekonomskih zbivanja ostave veliki broj građana, koji su razočarani vlastitim statusom. Veliki broj demobilisanih boraca formacija, koje su ratovale tokom 90-ih godina XX veka na postjugoslovenskom području i njihov nerešen socijalnoekonomski status, predstavlja dodatnu opasnost po stabilnost regije.⁶ Nekadašnje etnonacionalne političke elite nisu tokom oružanih sukoba na području bivše Jugoslavije ostvarile svoje maksimalističke ciljeve, odnosno one zadatke koje su smatrale vlastitom misijom. Mir koji je u regionu uspostavljen posle okončanja rata u Bosni i Hercegovini krajem 1995, kao i sukoba na Kosovu (1999) i Makedoniji (2001), kao i rešenja koja je on doneo nije zadovoljio navedene maksimalističke ciljeve, što je određene segmente društava dodatno radikalizovao.⁷ I pored činjenice da radikalni desničari ne dominiraju u političkom životu država Zapadnog Balkana, te da je broj poslanika iz ovih političkih partija u parlamentima navedenih zemalja sveden na minimum, jasno je da njihov uticaj ne slabi.⁸ Ovo pokazuje i registrovanje velikog broja radikalno desničarskih nevladinih organizacija, koje na sebe preuzimaju zadatak da suštinski kanališu ovu vrstu mišljenja, a izvan državnih institucija.⁹ Veliki broj skupova koje ove organizacije organizuju pokazuju da postoji mogućnost da dođe do šireg ugrožavanja javnog reda i mira i obračunavanja sa neistomišljenicima, kao i pripadnicima manjinskih grupa (etnonacionalnih, verskih ili seksualnih). Idejna isključivost ovakvih organizacija podrazumeva dominaciju samo jedne etnonacionalne ili verske zajednice u društvu i osporavanje prava na posebnost manjinskih grupacija.

⁵ Željko Bjelajac, „Pranje novca kao faktor ekonomske destabilizacije u nacionalnim i međunarodnim razmerama“, *Poslovna ekonomija*, God. V-br.2/2011, str. 151–171

⁶ Videti: “Demobilisani borci najavili radikalizaciju protesta u BiH”, Sarajevo, 21. mart 2012, Internet, <http://www.islambosna.ba/vijesti/vijesti-bih/37130-demobilisani-borci-bih-najavili-radikalizaciju-protesta>, 15/05/2012.

⁷ “Nedovršeni mir: izveštaj Međunarodne komisije za Balkan”, Međunarodna komisija za Balkan, 2008, str. 12–19.

⁸ Radikalno desnih opcija nema zastupljenih u parlamentima Srbije, Crne Gore i Bosne i Hercegovine.

⁹ U Srbiji je registrovan veliki broj udruženja građana koja se mogu smatrati organizacijama koje promovišu srpski nacionalizam, konzervativizam i antievropejstvo. Slično je i sa Republikom Srpskom. Slična situacija je i u Makedoniji.

Razočaranost u aktuelnu ulogu i rad dominantnih verskih zajednica na tlu nekadašnje Jugoslavije (Islamske verske zajednice, Srpske pravoslavne crkve i Rimokatoličke crkve), takođe, se kanališe kroz jačanje određenih radikalnih grupacija, koje za cilj imaju skrenuti pažnju na sebe i uveriti širu javnost u ispravnost svog uskogrudog pogleda na svet.¹⁰ Ovo potvrđuje i prošlogodišnji pokušaj napada pripadnika vehabijske zajednice na Ambasadu Sjedinjenih Američkih Država u Bosni i Hercegovini, koji je ukazao na dugogodišnji problem, takoreći otuđenosti ove verske organizacije u odnosu prema vlastima države.¹¹ I pored zvaničnog distanciranja Vehabijske zajednice u odnosu na navedeni čin, jasno je da postoji šira, regionalna koordinacija aktivnosti pripadnika ovog pokreta (Bosna i Hercegovina, Srbija, Makedonija i Crna Gora) što može predstavljati problem u vezi sa sprečavanjem ponavljanja sličnih aktivnosti.¹²

Pripadnici radikalnih verskih pokreta, koji bilo da deluju u okviru zvaničnih verskih organizacija, ili da ih smatraju nedovoljno jasnim i defnisanim u čuvanju verske dogme smatraju tekovine liberalnodemokratskog društva određenim okovima, a koji se sukobljavaju sa verskim učenjem. Zato su načela vladavine prava, zaštite ljudskih i manjinskih prava, princip tolerancije i uvažavanja drugog i drugačijeg u poimanjima pripadnika radikalnih verskih pokreta i njihovih sledbenika viđena samo kao pokušaj dominantnih činilaca međunarodne zajednice (tzv. Zapadne hemisfere) da nametnu svoje kulturološke obrasce, a koji nisu imanentni određenim društvima. Sve ovo je pomešano sa istorijskim revizionizmom i određenom vrstom mitomanije, u okviru čega se potencira kontinuitet ugroženosti određene etničke ili verske zajednice od strane stalnih (arhi)neprijatelja.

Očigledno je, dakle, da pojedini fundamentalistički verski pokreti ili desničarske organizacije (bilo da su zvanično registrovani ili ne) okupljaju svoje fanatične sledbenike, koji su spremni zarad očuvanja određenih „vrednosti“ da sistemski uruše vladavinu prava i postojeće standarde ljudskih prava u državama

¹⁰ Npr. vehabije u Bosni i Hercegovini i u Sandžaku.

¹¹ Pripadnici vehabijskog pokreta u Bosni i Hercegovini su nastanjeni u selu Gornja Maoča u okolini Brčkog. Videti: „Gornja Maoča: Vehabije postavile punkt”, 7. februar 2010, Internet, <http://www.24sata.info/vijesti/dogadjaji/25852-Gornja-Maoča-Vehabije-postavile-punkt.html>, 15/05/2012.

¹² „Vehabije žele samostalnost Sandžaka i spajanje sa BiH”, *Vesti online*, 14. novembar 2011, Internet, <http://www.vesti-online.com/Vesti/Ex-YU/179330/Vehabije-zele-samostalnost-Sandžaka-i-spajanje-sa-BiH>, 15/05/2012.

regiona Jugoistočne Evrope.¹³ Ovome treba dodati i određenu nesnalazljivost ili neadekvatno reagovanje državnih organa na očuvanju temelja ustavnog ustrojstva država Zapadnog Balkana, a u vezi sa navedenim načelima i očuvanjem sekularnog oblika organizacije države. Određene ekstremističke grupe posebno šire uticaj među mlađim generacijama, koje su odrastale tokom oružanih sukoba na tlu nekadašnje Juoslavije ili u periodu krhke postkonfliktne stabilizacije regiona. Stepeni istraživanja etničke i verske distance pripadnika mlađih generacija na području bivše Jugoslavije pokazuju frapantne podatke da je ona sada umnogome veća u odnosu na period neposredno nakon okončanja oružanih sukoba u regionu. Ovome svakako doprinosi i neusaglašen i protivurečan pogled na zbivanja vezana za raspad jugoslovenske federacije, kako među dominantnim političkim činiocima političkoj sferi ove grupe država, tako i u udžbenicima istorije za osnovne i srednje škole.

Dodatno nezadovoljstvo u regionu Zapadnog Balkana izaziva i nerešenost takozvanih nacionalnih pitanja. U tom smislu najznačajniju opasnost predstavlja viđenje rešavanja albanskog pitanja u Makedoniji i na jugu Srbije (opštine Preševo, Bujanovac i Medveđa), status Bošnjaka u Bosni i Hercegovini i u Sandžaku (odnosno u Crnoj Gori i Srbiji). Ovome treba dodati i nezadovoljstvo bosanskohercegovačkih Srba i Hrvata njihovim položajem u državi Bosni i Hercegovini, a posebno u vezi sa njenim jačanjem na centralnom nivou. Objektivna nespремnost pripadnika srpske zajednice na severu Kosova da prihvate jednostrano proklamovanu nezavisnost Kosova 2008. godine i uspostavljanje vlasti institucija iz Prištine u ovom delu pokrajine, takođe, predstavlja osnovu za jačanje radikalizma u sferama albanske javnosti Kosova. Pokušaj pokreta „Samoopredeljenje“ da blokiraju ekonomsku razmenu između centralne Srbije i Kosova, kao i slobodno kretanje roba i ljudi dodatno je radikalizovalo prilike u ovom delu Balkana.¹⁴ Takođe, brojne najave političkih predstavnika albanske zajednice na Kosovu, Makedoniji, južnoj Srbiji i Crnoj Gori o neophodnosti stvaranja, kako navode „prirodne Albanije“, koja bi pored današnje teritorije ove države obuhvatala i Kosovo, južni deo Srbije, deo Crne Gore i Grčke, dodatno unosi nestabilnost i može biti iskorišćena od strane

¹³ „Novi pokušaji da se kriminalizuje ekstremizam na Balkanu“, *SEE Times*, 7. maj 2012, Internet, http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/sr_Latn/features/setimes/articles/2012/05/07/reportage-01, 15/05/2012.

¹⁴ Amra Zejneli, „Nove blokade Samoopredeljenja na Kosovu“, *Radio Slobodna Evropa*, Balkanski servis, Prag, 15. januar/sjećanj 2012, Internet, http://www.slobodnaevropa.org/content/nove_blokade_samoopredeljenja_na_kosovu/24452591.html, 15/05/2012.

radikalnih grupacija koje se mogu poslužiti terorističkim metodama kako bi najpre skrenule pažnju na sebe, a potom i proklamovale vlastite političke ideje.¹⁵

Prošlomesečni incidenti u Makedoniji, odnosno teroristički napad na mladiće makedonske nacionalnosti u okolini glavnog grada — Skoplja, pokazao je koliko jedan ovakav akt može izazvati međuetničkih tenzija, netrpeljivosti i nestabilnosti.¹⁶ Usledio je potom veliki broj skupova sa visokim stepenom bezbednosnih rizika, koji su samo dodatno produbili međuetničku distancu između makedonskog i albanskog dela javnosti u ovoj zemlji. Istom prilikom vodeći lideri albanskih političkih partija u Makedoniji su izneli stavove da nisu zadovoljni okvirima Ohridskog sporazuma iz 2001. godine kojim je ova nekadašnja jugoslovenska republika na određeni način transformisana u dvoetničku državu, a u kojoj su vodeće etničke zajednice (Makedonci i Albanci) podelile vršenje vlasti od lokalnog do državnog nivoa.¹⁷

Veoma je zato bitno adekvatno reagovanje organa unutrašnjih poslova na terorističke akte, a kako bi se uz odsustvo prekomerne upotrebe sile rasvetlile sve okolnosti vezane za njihovo organizovanje i izvršenje. Ovome treba dodati i značaj međupolicijske saradnje država regiona Zapadnog Balkana, kao i koordinaciju aktivnosti sa Evropskom unijom i Severnoatlantskim savezom. Slučaj profesionalne reakcije makedonske policije na teroristički akt od aprila 2012. godine pokazuje da je moguće razrešiti ovako težak slučaj, ali i očuvati krhku međuetničku ravnotežu.

Ekonomska kriza i dodatno siromašenje društava država Jugoistočne Evrope i Zapadnog Balkana samo će dodatno u narednom vremenskom razdoblju uticati na ojačanu koherentnost terorističkih organizacija i njihove aktivnosti. Jačanje socijalno-ekonomskog nezadovoljstva građana država regiona moglo bi biti iskorišćeno od strane ekstremističkih organizacija za jačanje etničke i verske homogenizacije i ponovno postavljanje maksimalističkih i megalomanskih nacionalnih planova. Ovo bi suštinski moglo ugroziti trenutnu bezbednosnu, ali i političku arhitekturu jugoistoka Evrope, što bi imalo nesagledive šire posledice.

¹⁵ “Albanci planiraju ‘svebalkanski’ kongres”, *SRNA*, Banja Luka, 10. februar 2012, 12:52.

¹⁶ “Skoplje: Kamenicama na zgradu Vlade”, RTV B92, Beograd, 12. maj 2012, Internet, http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2012&mm=05&dd=12&nav_category=167&nav_id=608252, 20/05/2012.

¹⁷ Predstavnici Demokratske partije Albanaca u Makedoniji tvrde da je Ohridski mirovni sporazum iz 2001. godine prevaziđen i da ne zadovoljava interese Albanaca u ovoj zemlji. Videti: „Opet napadi u Skoplju“, RTS, Beograd, 19. mart 2012, Internet, <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/11/Region/1066116/Opet+napadi+u+Skoplju.html>, 15/05/2012.

Bilateralni i multilateralni vidovi saradnje država Jugoistočne Evrope i Zapadnog Balkana u vezi sa borbom protiv terorizma

Države Zapadnog Balkana su tokom protekle i ove decenije potpisale veliki broj bilateralnih ugovora u vezi sa saradnjom u borbi protiv terorizma i organizovanog kriminala.¹⁸ Ova svojevrsna „mreža“ ugovora doprinela je da se uspostavi intenzivna međuržavna i interpolicijska saradnja u vezi sa sprečavanjem terorističkih akata. U tom kontekstu je i Republika Srbija zaključila slične ugovore sa Makedonijom, Hrvatskom, Bosnom i Hercegovinom, Crnom Gorom, Bugarskom, Austrijom i drugim državama regiona i sveta.¹⁹ Zajedničkom aktivnošću policija država regiona je osujećen i veliki broj terorističkih aktivnosti, što stvara mogućnosti za unapređenje ovog vida saradnje.

Važno je istaći i da danas postoje značajni vidovi tužilaštava država Zapadnog Balkana u vezi sa procesuiranjem krivičnog dela terorizma. Dva najbitnija institucionalna vida saradnje su Savetodavna grupa tužilaca Jugoistočne Evrope (*South East European Prosecutors Advisory Group – SEEPAG*) i Mreža tužilaštava Zapadnog Balkana (*Western Balkans Prosecutor Network – PROSECO*).²⁰ Značajna koordinacija aktivnosti država regiona Zapadnog Balkana u bobi protiv terorizma se obavlja i preko INTERPOL i EUROPOL, a najpre vezano za razmenu podataka.²¹ Takođe, na multilateralnom planu saradnju u Jugoistočnoj Evropi značajnu ulogu imaju Savet za regionalnu saradnju (*Regional Cooperation Council*) putem svoje Jedinice za saradnju u oblasti pravosuđa i unutrašnjih poslova, Centar za sprovođenje prava u Jugoistočnoj Evropi (*Southeastern Europe Law Enforcement Center – SELEC*), Regionalna inicijativa za migracije, azil i izbeglice (MAARI) i Konvencija o policijskoj saradnji u Jugoistočnoj Evropi (*South East Europe Police Cooperation*).²²

¹⁸ Videti *Web* portale ministarstava inostranih poslova država Zapadnog Balkana u vezi sa ugovorno-pravnim obavezama.

¹⁹ Videti *Web Site* Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije – http://www.mup.gov.rs/cms_cir/sadrzaj.nsf/sporazumi-ugovori.h, 15/05/2012.

²⁰ Duško Lopandić i Jasminka Kronja, *Regionalne inicijative i multilateralna saradnja na Balkanu*, Evropski pokret u Srbiji, Beograd, 2010, str. 210-212.

²¹ Miloš Oparnica, Dragan Đukanović, Sergej Uljanov, „Evropski odgovori na savremene trendove kriminalnih aktivnosti“, Željko Nikač (ur.), *Suzbijanje kriminala i evropske integracije*, Kriminalističko-policijska akademija, Fondacija Hanns Seidel, Beograd, 2010, str. 22–30.

²² *Ibidem*, str. 195-212.

Bitno je istaći i da je posle terorističkih napada na Sjedinjene Američke Države, odnosno Njujork i Vašington, 11. septembra 2001. godine u okviru nekadašnjeg SECI Regionalnog centra za borbu protiv organizovanog kriminala, a danas SELEC, bila je usvojena Deklaracija o borbi protiv terorizma (Bukurešt, 13–14. septembar 2001).²³ Ovim dokumentom su se države regiona obavezale na pomoć organima Sjedinjenih Američkih Država u vezi sa istragom terorističkih napada na ovu zemlju. Pored navedenog, deklaracijom je bilo predviđeno je i da se uspostavi i stalna razmena informacija i obaveštajnih podataka u vezi sa pripremama i izvođenjem navedenih terorističkih napada.

Imajući u vidu brojne zajedničke inicijative država Zapadnog Balkana u vezi sa borbom protiv terorizma, kao i svojevrsnu bezbednosnu mrežu brojnih organizacija za saradnju u oblasti unutrašnjih poslova, kako na evropskom, tako i na regionalnom nivou, to osigurava mogućnost da do efikasnije borbe protiv ovog oblika ponašanja dođe.

Istovremeno, nastavak evropskih integracija država Jugoistočne Evrope će, takođe, doprineti da se uspostavi dodatna klima poverenja između organa unutrašnjih poslova država regiona. Sjedinjene Američke Države i Evropska unija će svakako dodatno dati podsticaj intenziviranju navedenog vida saradnje. Međutim, ovo ne znači da će regionalni vidovi saradnje u borbi protiv terorizma postati suvišni nakon prijema u članstvo Evropske unije svih država Zapadnog Balkana, imajući u vidu određene posebnosti regiona (ratno nasleđe, organizovani kriminal, terorizam, i sl.).

Zaključak

Polazeći od činjenice da je region Jugoistočne Evrope, a posebno Zapadnog Balkana, još uvek opterećen određenim latentnim međuetničkim netrpeljivostima i pored značajnog napretka država ovog dela Evrope u toku pridruživanja Evropskoj uniji, čini se da značajni potencijali za eskalaciju najradikalnijih metoda određenih ekstremnih organizacija nisu izgubili na značaju.²⁴ Štaviše, brojne radikalne grupacije deluju u većini država regiona

²³ "Bucharest Declaration on Suppression of Terrorism and Resolution on Assistance to the Investigative Process Related to the Terrorist Attack in the United States of America", Bucharest, 13–14 September 2001, Internet, http://www.secicenter.org/p135/Antiterrorism_Declaration, 21/04/2012.

²⁴ Dragan Đukanović i Dejan Gajić, „Evropska unija i proširenje na Zapadni Balkan“, u. Dragan Đukanović i Sandro Knezović (urs), *Srbija i regionalna saradnja*, IMPP, Beograd, 2010, str. 49–62.

Jugoistočne Evrope. Ovome doprinosi i značajna etnička šarolikost regiona Jugoistočne Evrope i Zapadnog Balkana (videti prilog broj 1) i pokušaj ostvarenja maksimalističkih ciljeva određenih pripadnika manjinskih etničkih zajednica, i pored činjenice da sve države ovog dela Starog kontinenta u potpunosti implementiraju međunarodnopravnu regulativu iz ove oblasti.

Treba zato naglasiti da odgovor zemalja Zapadnog Balkana na savremene izazove terorizma treba da nadilazi državne granice i da bude regionalnog karaktera. Zato je veoma važno da svi ključni činioци u ovom delu Evrope saraduju sa prevashodnim ciljem otklanjanja svih bezbednosnih izazova, rizika i pretnji. Naravno da u tom kontekstu terorizam zauzima vodeće mesto. Značajnu ulogu u ovom procesu može odigrati Evropska unija, ali i druge međunarodne organizacije (Savet Evrope, Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju, itd.), kao i brojni međudržavni forumi za saradnju u Jugoistočnoj Evropi. Imajući u vidu značaj borbe protiv terorizma, koja se navodi u svim američkim strategijama odbrane i bezbednosti, države regiona Zapadnog Balkana bi trebale da uspostave i tešnju saradnju sa preookeanskim partnerom – Sjedinjenim Američkim Državama.

Prilog broj 1: Etnička karta regiona Jugoistočne Evrope

Izvor: „Ethnic groups in the South Eastern Europe”, Internet, http://www.grida.no/graphicslib/detail/ethnic-groups-in-the-south-eastern-europe_ce4a#, 15/05/2012.

Ukoliko u narednom periodu dođe do otklanjanja posledica svetske ekonomske krize, kao i savladavanja krize u Evropkoj uniji, za očekivati je postepena stabilizacija prilika i u regionu Zapadnog Balkana, što bi doprinelo ubrzanoj evropskoj integraciji ovih država. Na taj način bi se dodatno umanjio značaj, u političkom smislu, brojnih marginalizovanih ekstremističkih grupa i pokreta koje insistiraju na nametanju vlastitih religijskih ili etničkih obrazaca i njihovim ovladavanjem u ovim društvima.

Literatura

1. „Albanci planiraju ‘svebalkanski’ kongres”, *SRNA*, Banja Luka, 10. februar 2012, 12:52.
2. Bjelajac, Željko, „Pranje novca kao faktor ekonomske destabilizacije u nacionalnim i međunarodnim razmerama“, *Poslovna ekonomija*, God. V-br.2/2
3. “Bucharest Declaration on Suppression of Terrorism and Resolution on Assistance to the Investigative Process Related to the Terrorist Attack in the United States of America”, Bucharest, 13–14 September 2001, Internet, http://www.secicenter.org/p135/Antiterrorism_Declaration, 21/04/2012.
4. “Demobilisani borci najavili radikalizaciju protesta u BiH”, Sarajevo, 21. mart 2012, Internet, <http://www.islambosna.ba/vijesti/vijesti-bih/37130-demobilisani-borci-bih-najavili-radikalizaciju-protesta>, 15/05/2012.
5. Đukanović, Dragan, „Zapadni Balkan: od sukoba do evrointegracija“, Originalni naučni rad, *Godišnjak Fakulteta političkih nauka 2009*, Fakultet političkih nauka Univerziteta u Beogradu, uredio Ilija Vujačić, godina III, broj 3, Beograd, 2009, str. 497–508.
6. „Gornja Maoča: Vehabije postavile punkt”, 7. februar 2010, Internet, <http://www.24sata.info/vijesti/dogadjaji/25852-Gornja-Maoča-Vehabije-postavile-punkt.html>, 15/05/2012.
7. “Human Security in the Western Balkans (HUMSEC): The Impact of Transnational Terrorism and Organized Crime on the Peace-Building Process”, Internet, http://www.etc-graz.at/typo3/fileadmin/user_upload/ETCHauptseite/publikationen/Occasional_papers/HUMSEC_occpaper.pdf, 15/05/2012.
8. Lopandić, Duško i Kronja, J. *Regionalne inicijative i multilateralna saradnja na Balkanu*, Evropski pokret u Srbiji, Beograd, 2010.
9. Miloš Oparnica, Dragan Đukanović, Sergej Uljanov, „Evropski odgovori na savremene trendove kriminalnih aktivnosti“, Željko Nikač (ur.), *Suzbijanje kriminala i evropske integracije*, Kriminalističko-policijska akademija, Fondacija Hanns Seidel, Beograd, 2010, str. 22-30.

10. "Nedovršeni mir: izveštaj Međunarodne komisije za Balkan", Međunarodna komisija za Balkan, 2008, str. 12-19.
11. „Novi pokušaji da se kriminalizuje ekstremizam na Balkanu“, *SEE Times*, 7. maj 2012, Internet, http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/sr_Latn/features/setimes/articles/2012/05/07/reportage-01, 15/05/2012.
12. „Opet napadi u Skoplju“, RTS, Beograd, 19.mart 2012, Internet, <http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/11/Region/1066116/Opet+napadi+u+Skoplju.html>, 15/05/2012.
13. „Petostruko ubistvo izveli radikalni islamisti“, *Beta*, Beograd, 1. maj 2012, Internet, <http://www.naslovi.net/2012-05-01/beta/petostruko-ubistvo-izveli-radikalni-islamisti/3411841>, 15/05/2012.
14. Prezelj, Iztok, *The Fight Against Terrorism and Crisis Management in the Western Balkans*, IOS Press, Amsterdam, 2008.
15. „Skoplje: Kamenicama na zgradu Vlade“, RTV B92, Beograd, 12. maj 2012, Internet, http://www.b92.net/info/vesti/index.php?yyyy=2012&mm=05&dd=12&nav_category=167&nav_id=608252, 20/05/2012.
16. „Vehabije žele samostalnost Sandžaka i spajanje sa BiH“, *Vesti online*, 14. novembar 2011, Internet, http://www.vesti-online.com/Vesti/Ex_YU/179330/Vehabije-zele-samostalnost-Sandzaka-i-spajanje-sa-BiH, 15/05/2012.
17. *Web Site* Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije - http://www.mup.gov.rs/cms_cir/sadrzaj.nsf/sporazumi-ugovori.h, 15/05/2012.
18. Zejneli, Amra, "Nove blokade Samoopredeljenja na Kosovu", *Radio Slobodna Evropa*, Balkanski servis, Prag, 15. januar/sjećanj 2012, Internet, http://www.slobodnaevropa.org/content/nove_blokade_samoopredeljenja_na_kosovu/24452591.html, 15/05/2012.

Mina ZIROJEVIĆ FATIĆ, Dragan ĐUKANOVIĆ, Dejan GAJIĆ*

**POLITICAL INSTABILITY IN THE WESTERN BALKANS
AND TERRORIST CHALLENGES**

Abstract: In this paper, the authors analyze the current political instability in the Western Balkans, with particular reference to the possible escalation of terrorist activities. In this respect, they point to both numerous causes of terrorism in the region (ethnic, religious, economic, etc.), and specific areas in the Western Balkans in which its phenomenal forms may emerge

The authors have devote particular attention to bilateral and multilateral forms of cooperation between the Western Balkan countries in the fight against terrorism, emphasizing the necessity of coordination and more decisive actions. Therefore, the authors emphasize the need for broader international cooperation in combating terrorism, which would include the major international actors. Also, they point to the fact that it is necessary to overcome the consequences of the current political instability and economic crisis, in order to significantly eliminate potential causes of terrorism.

Keywords: terrorism, the Western Balkans, regional cooperation, extremism, police cooperation.

* Mina Zirojević-Fatić, PhD, Scientific Associate, Institute of International Politics and Economics, Belgrade, E-mail: mina@diplomacy.bg.ac.rs, Dragan Đukanović, PhD, Scientific Associate, Institute of International Politics and Economics, Belgrade, E-mail: dragandjuk@yahoo.com, Dejan Gajić, MA, Research Fellow, Institute of International Politics and Economics, Belgrade: gajicdej@yahoo.com. The paper is the result of the Project of the Ministry of Education and Science, within the Programme for basic research for the period 2011-2014, entitled "Serbia in Contemporary International Relations: Strategic Directions for the Development and Strengthening the Position of Serbia in the International Integration Processes - Foreign Policy, International Economic, Legal and Security Aspects."